

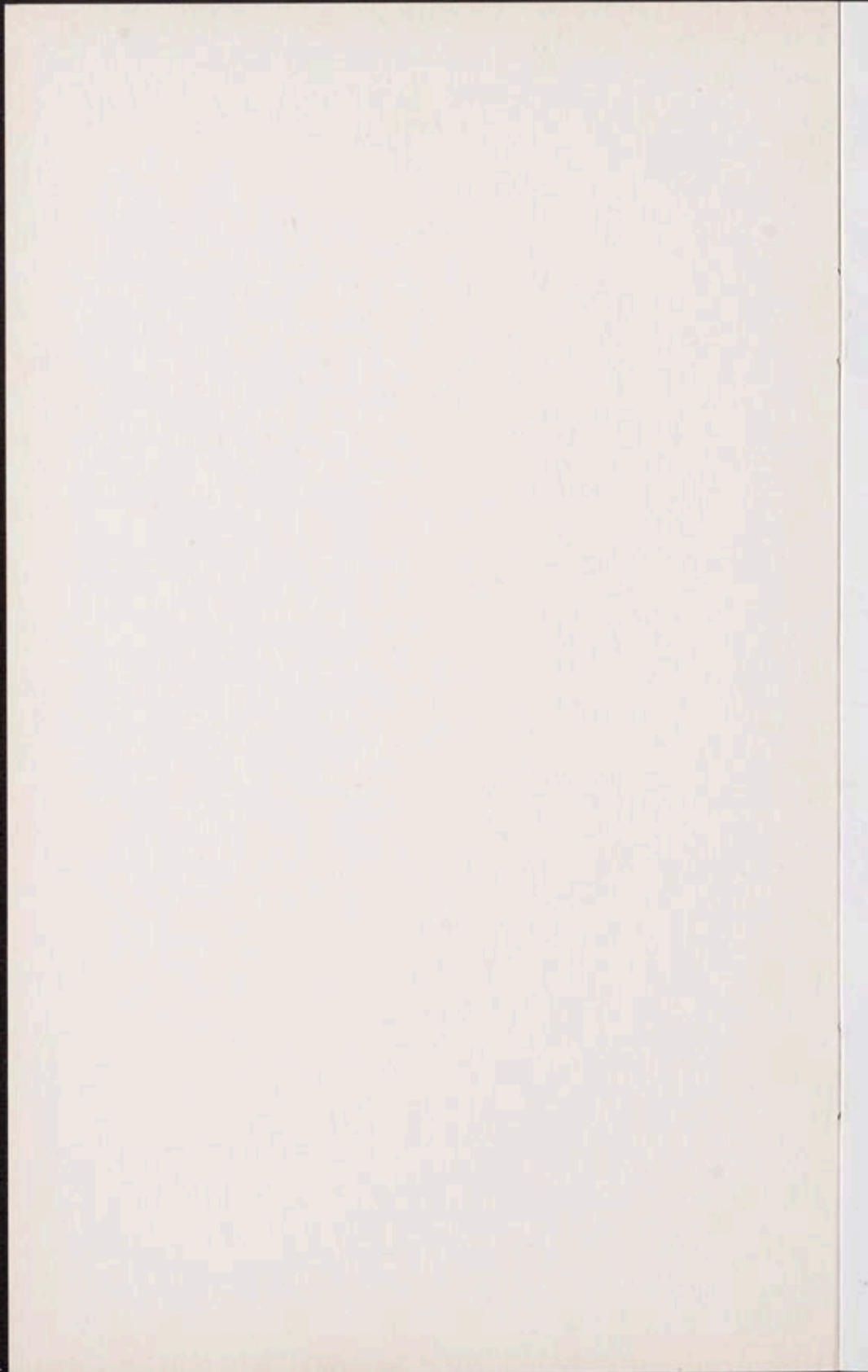
TEATR WIELKI W ŁODZI

Cyfrowe Muzeum Teatru Wielkiego w Łodzi

Johann Strauss

**BARON
CYGAŃSKI**

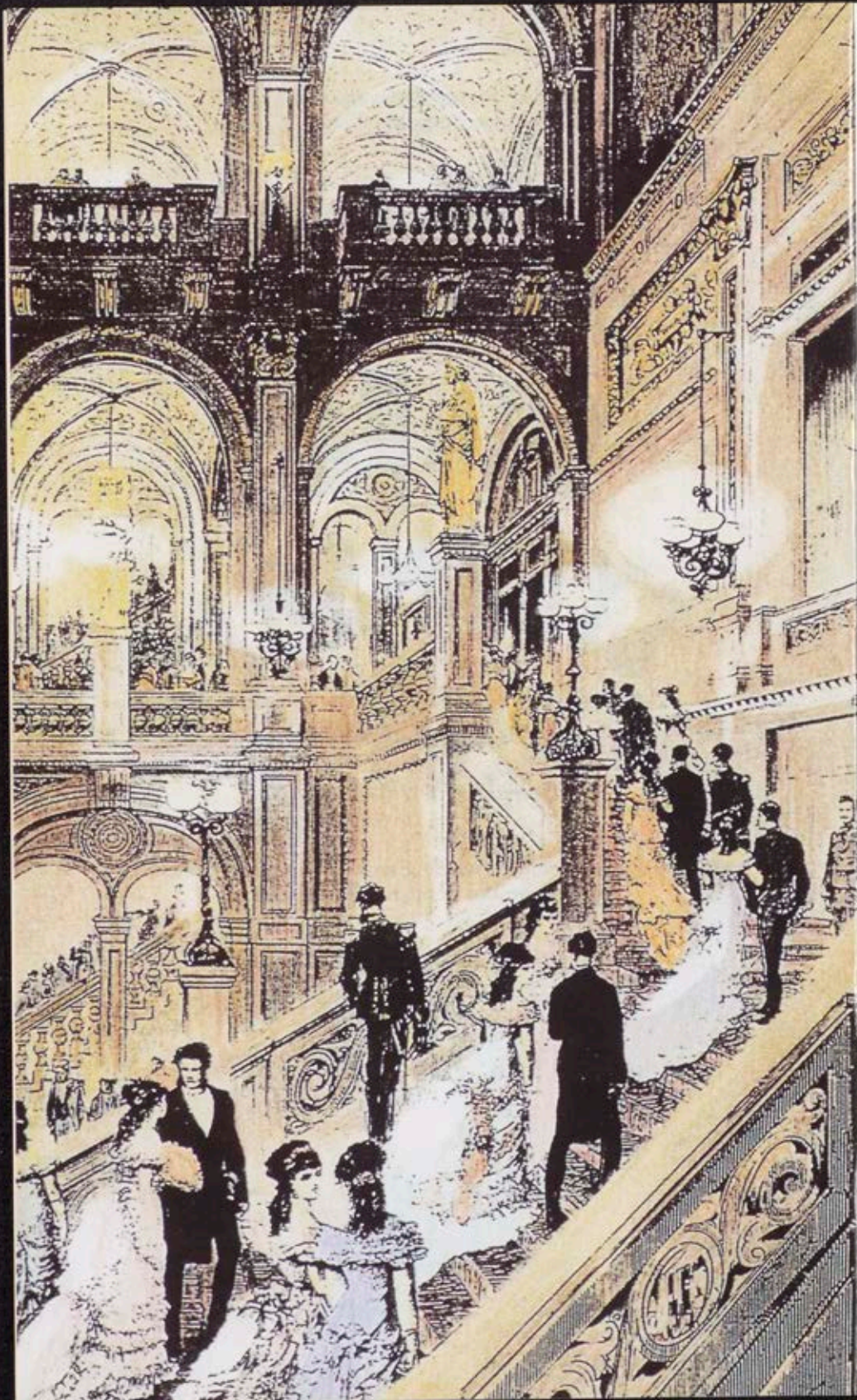
Dyrektor naczelny: STANISŁAW DYZBARDIS
Dyrektor artystyczny: TADEUSZ KOZŁOWSKI

Johann Strauss
**BARON
CYGAŃSKI**

(Der Zigeunerbaron)

Operetka w trzech aktach

Libretto: Ignaz Schnitzer według noweli Maurycego Jókai
Przekład libretta: Krystyna Chudowolska

W latach trzydziestych i czterdziestych XIXw. w Wiedniu Johann Strauss – ojciec cieszył się ogromną sławą jako szef orkiestry ogródkowej i kompozytor walców, marszów i polek. Sławę zaczął zdobywać jeszcze wtedy, gdy występował w zespole Josefa Lannera. 11 lipca 1825 r. poślubił Annę Streim, córkę właściciela gospody „Pod Czerwonym Kurem”. Wkrótce wycofał się z zespołu Lannera i założył własną, konkurencyjną orkiestrę. 25 października tego roku urodził się syn Straussa, Johann.

Orkiestra Straussa bardzo szybko zyskała nieprawdopodobne powodzenie. Propozycje występów w Wiedniu i w innych miastach Austrii, a nawet za granicą napływały w takich ilościach, że Strauss – ojciec zatrudniał niekiedy około dwustu muzyków, podzielonych na zespoły, by móc zrealizować wszystkie kontrakty.

Mimo że powodziło mu się znakomicie, Johann – ojciec nie chciał, by jego synowie również byli muzykami, toteż Anna Streim potajemnie posyłała najstarszego syna na lekcje fortepianu, skrzypiec i kompozycji. 15 października 1844 r., w restauracji Dommayera, Johann – syn zadebiutował prowadząc własny zespół. Krytyka była zachwycona. Johann – ojciec długo nie potrafił się pogodzić z decyzją syna i nawet namawiał właścicieli wiedeńskich lokali do bojkotu jego orkiestry.

Kiedy zmarł w 1849 r. – Johann połączył swój zespół z orkiestrą ojca i wkrótce zyskał światową sławę, wykonując przede wszystkim walce własnej kompozycji. Wkrótce okrzyknięto go „królem walca”, a sam walc stał się tańcem stulecia.

A.S.

Johann Strauss

„Czar jego muzyki zblednie dopiero wtedy, kiedy nie będzie już istniała radość; wtedy, gdy ludzkość zapomni o tym, że istniał śmiech, śpiew i taniec”.

Franz Lehar

Johann Strauss i jego „Baron cygański”

Baron cygański” (1885) przyniósł Straussowi największy triumf od czasów „Zemsty nietoperza” (1874). Historia powstania tego utworu datuje się od lutego 1883 r., kiedy to Teatr Ludowy w Budapeszcie zaprosił Straussa, by dyrygował węgierską premierą „Wesołej wojny”. W Budapeszcie, za sprawą Adeli Deutsch (późniejszej trzeciej żony), spotkał się Strauss z poetą i pisarzem Mórem (Maurycym) Jókaiem i zapoznał się z jego nowelą „Saffi”. Straussowi spodobał się utwór Jókai i – za namową Adeli – postanowił oprzeć na jego treści libretto ... opery. Jókai jako autora libretta wskazał swego przyjaciela Ignaza Schnitzera, budapeszteńczyka mieszkającego w Wiedniu.

Praca nad „Baronem cygańskim” trwała prawie dwa lata, w czasie których kompozytor i librecista ściśle współpracowali, dyskutując nad każdą sceną i jej nastrojem. Strauss, po nieudanych poprzednich doświadczeniach z librecistami, bardzo był zaangażowany w tę nową współpracę i coraz większą wagę przywiązywał do dramaturgicznego myślenia. Potwierdza to korespondencja między nim a Schnitzerem:

„Tym razem zależy wiele od pierwszego kupletu Girardiego. Musi on z miejsca oczarować publiczność...”. „Piosenka – marsz nie może być długa, tak by ją można było powtórzyć ze trzy razy, jeśli się będzie podobała. Proszę sobie przypomnieć marsz-tercetto z „Fatinizy” Suppého, który był zawsze powtarzany trzy, cztery razy, a nie miałby takiego powodzenia, gdyby był dłuższy, niż jest”. Kiedyś zwierzył się

K. k. pr. Theater an der Wien.

Direction: Camille Weigel.

Zamstag Den 24. Oktober 1885.

Unter persönlicher Leitung von **Johann Strauss.**

Zum 1. Male:

Der Zigeunerbaron.

Operette in 3 Akten nach einer Erzählung des **Maurus Jókai**, von **J. Schnitzler.**
Musik von **Johann Strauss.**

Die neuen Dekorationen von **J. Zwoboda.** Die neuen Kostüme von **H. Gylhal** und **Neubbaum.**

Georg Ritter Domonkos, Ober- gelehrter des kaiserl. Kommissärs	Dr. Jozseff.	Ein Herrsd	— — —	Dr. Dalgarter.
Louis Garnero, königlicher Kommissär	— — —	Seppl, Vaterbruder	— — —	Dr. Horak.
Gabriel Bérinfa, ein junger Gmleasant	— — —	Julia, Schickschicht	— — —	Dr. Schwellat.
Kalman Zsupan, ein reicher Schmiedemeister im Banat	Dr. Szaradi.	Ein Zigeunerhabe	— — —	Hl. Sander.
Verma, seine Tochter	— — —	Arnd,	— — —	Art. Wölger.
Wendelin, Organistin im Banat	— — —	Arnd,	— — —	Art. Spast.
Octaver, ihr Sohn	— — —	Arnd,	— — —	Art. Wölger.
Cyprien, Zigeunerin	— — —	Arnd,	— — —	Art. Wölger.
Geistl, Zigeunerin	— — —	Arnd,	— — —	Art. Wölger.
Paul	— — —	Arnd,	— — —	Art. Wölger.
José	— — —	Arnd,	— — —	Art. Wölger.
Verka, Zigeuner	— — —	Arnd,	— — —	Art. Wölger.
Wigand	— — —	Arnd,	— — —	Art. Wölger.
Jancsi	— — —	Arnd,	— — —	Art. Wölger.
Der Bürgermeister von Wien	Dr. Verbold.	Arnd,	— — —	Art. Wölger.

Schiffknecht, Bauer, Zigeunerinnen und Zigeunerhändler, Irabanten, Grenadier, Tambour, Musiker,
Mädchen, Damen, Soldaten, Mädchen, Volk etc.

Bei der Handlung: 1. Akt: Im kaiserl. Banat, 2. Akt: In einem Zigeunerhabe ebendort,
3. Akt: in Wien.

Zeit der Handlung: 1429 Jahr des vorigen Jahrhunderts

Der freie Eintritt ist heute ohne Ausnahme aufgehoben.

Anfang 7 Uhr.

H. K. Hofmann Druck.

Aleksander Girardi (Żupan). Theater an der Wien, Wiedeń 24.10.1885 r. Prapremiera.

Schnitzerowi: „Przed wyjściem na długi samotny spacer po lesie uczyłem się na pamięć kilku zwrotek i tam zapisywałem melodie na sztywnych mankietach koszuli...”.

Z Berlina pisał: „Marsz-intrada musi być przepyszny. Co najmniej setka żołnierzy, markietanki w strojach węgierskich, nawet hiszpańskich, kobiety, dzieci z kwiatami – ta scena musi być wspaniała, bo ukazujemy naszych żołnierzy i lud po zwycięstwie”.

Jeden – zakochany w folklorze węgierskim, drugi – wiedeńczyk z krwi i kości starali się stworzyć muzyczną miniaturę podwójnej monarchii. Strauss był przekonany, że tworzy rzecz wybitną: „Coś mi się zdaje, Drogi Przyjacielu, że „Baron cygański” zrobi z nas większych bogaczy, niż sto tysięcy Rothschildów”. Miał także nadzieję, że „Baron...” zostanie wystawiony w Hofoper (Operze Dworskiej) w Wiedniu, tymczasem Schnitzer przyrzekł dzieło Franzowi von Jaunerowi, działającemu w Theater an der Wien. Te zakulisowe działania były źródłem ogromnego rozgoryczenia kompozytora.

Jauner przygotowywał inscenizację bardzo starannie. Na Węgrzech kupił autentyczne kostiumy i rekwizyty. „Nasza wioska cygańska musi być tak realistyczna, aby widzowie mimo woli chwyтали się za kieszenie, sprawdzając, czy ich nie okradziono...”

Próba generalna nie wypadła pomyślnie i obawiano się fiaska. W przeddzień premiery na przyjęciu u Jaunera goście trzymali się z dala od Straussa i Adeli Deutsch. Dzień następny pokazał, jak bardzo wszyscy się omylili.

Prapremiera 24 października 1885 r., w wigilię sześćdziesiątych urodzin Straussa, była ogromnym sukcesem. Kiedy kompozytor pojawił się za pulpitem dyrygenckim rozpoczęły się owacje, które potęgowały się w czasie trwania spektaklu. To był wielki triumf Straussa i być może jeden z największych w historii operetki.

Aleksander Girardi w roli Żupana stał się drugą gwiazdą wieczoru. Barinkaya śpiewał Karl Streitmann, Saffi – Otilie Collin. Zachwyty wywoływała inscenizacja, pełna niespotykanego dotąd przepychu, z setkami statystów i prawdziwymi końmi.

Krytycy na ogół zgodnie zaakceptowali dzieło Straussa. Hanslick pisał: „W drugim finale II aktu Strauss zbliżył się do granicy wielkiej opery...”, natomiast Max Kalbeck wyraził nadzieję, zgodną z życzeniami kompozytora: „Może już wkrótce powitamy Straussa w gmachu Opery”.

„Baron cygański” w końcu został wystawiony na scenie Opery Wiedeńskiej, ale było to już po śmierci Straussa.

Dwa dzieła wielkiego wiedeńczyka: „Zemsta nietoperza” i „Baron cygański” weszły na stałe do repertuaru największych scen operowych świata i ciągle wzbudzają zainteresowanie najwybitniejszych wokalistów i dyrygentów.

Andrzej Koperwas

„Baron cygański” akt III. Theater an der Wien, Wiedeń 24.10.1885 r. Prapremiera.

„Baron cygański” na scenach polskich

Wkrótce po prapremierze polska publiczność ujrzała dzieło Straussa w kwietniu 1886 r. w Radomiu. Towarzystwo Józefa Teksla jako pierwsze w naszym kraju pokazało „Barona cygańskiego”, przed Warszawą, Lwowem i Łodzią. W Warszawie w Teatrze Nowym 20.06.1886 r. odbyło się pierwsze przedstawienie arcydzieła Straussa w następującej obsadzie: Stanisława Wajdowska, Michalina Święcka (Saffi), Antonina Fillebornowa, Honorata Majeranowska (Czipra), Wanda Manowska (Arsena), Wiktor Misiewicz (Barinkay), Rufin Morozowicz (Carnero), Lucjan Rzecznik (Homonay), dyrygował Karol Różalski. „Baron cygański” przetrwał na scenie warszawskiej ponad pół wieku. Warto może wspomnieć o niektórych wykonawcach, którzy swym talentem wspierali tak długi żywot „Barona”. Saffi śpiewały kolejno: wspomniana już Michalina Święcka, Stanisława Wajdowska, Klementyna Czosnowska, Albina Makowska, Maria Fillipi-Józwiakowska, Angela van Loo, Lucyna Messal, (debiutując w tej partii 24.03.1909 r. odniosła niebywały sukces), Zofia Zabiello, Jadwiga Piłgowska, Janina Smotrycka. Arseną kolejno były: Antonina Bronikow-

ska, Wiktoria Kawecka, Maria Jarkowska, Józefina Bielska, Anna Bertoletti, Cziprą – Wanda Manowska, Katarzyna Lewkowicz, Michalina Święcka. Postać Barinkaya kreowali: Feliks Makowiecki, Tytus Olszewski, Władysław Proniewicz, Stanisław Bogucki, Michał Prawdzie-Leyman, Mateusz Schlaffenberg, Stanisław Gruszczyński, Gustaw Chorian.

6.12.1935 r. dzieło to przedstawił Teatr Wielki w Warszawie. Przedstawienie pod kierownictwem muzycznym Adama Dołżyckiego, w choreografii Mieczysława Pia-

Lucyna Messal (Saffi). Debiut. Teatr Nowości, Warszawa 24.03.1909 r.

Janina Smotrycka (Saffi), Stanisław Gruszczyński (Barinkay). Teatr Nowości, Warszawa, 27.11.1915 r.

nowskiego, scenografii Stanisława Jarockiego, w nowym przekładzie Leopolda Brodzińskiego, reżyserował, wprowadzając wątpliwą wartość innowację, Witold Zdzitowiecki. Adam Raczkowski wystąpił jako Barinkay, Saffi śpiewała Zofia Żmigrod-Fedyczkowska, Cziprę – Franciszka Plattówna, Arsene – ówczesny „słowik Warszawy” – Lucyna Szczepańska. Spektakl ten nie znalazł uznania w oczach krytyków. Karol Stromenger w „Wiadomościach Literackich” nr 3 z dnia 19.01.1936 r. skrytykował tak realizację, jak i wykonawców. Pisał: (...) „Wielkie teatry operowe, jak berlińska „Staatsoper unter den

*Adam Raczkowski (Barinkay).
Teatr Wielki Warszawa,
6.10.1935 r.*

dzięki złej realizacji, trudno uznać za dobry. Dopiero premierę 14.01.1995 r. w Teatrze Muzycznym „Roma” dzięki znakomitej scenografii Jadwigi Jarosiewicz, choreografii Violetty Suskiej oraz dzięki wykonawcom głównych ról, jak: Krystyna Tyburowska, Aleksandra Hofman, Krystyna Szyszko, Barbara Zagórzanka, Bogusław Morka, Andrzej Kostrzewski, Aleksander Teliga, mimo wątpliwej reżyserii, można zaliczyć śmiało do spektakli godnych arcydzieła Straussa.

W XIX w. w Łodzi „Barona” Wystawiono czterokrotnie: w 1886 r., w 1889 r. oraz w sezonach 1890/91 i 1891/92.

Linden” w 1931 r. pod Kleiberem – uważa sobie za zadanie wystawić „Barona cygańskiego” w postaci oryginalnej. W tym czasie Opera Wiedeńska dwukrotnie wystawiła go bez współczesnych zabiegów odmłodzenielskich. Takich skrupułów nie zna Opera Warszawska, ozdabiając niedobory muzyczne i śpiewacze efektami nieraz bardzo wątpliwymi (...)”

Warszawa od czasów dwudziestolecia międzywojennego nie miała szczęścia do arcydzieła Straussa, bo spektakl z 29.XII.1966 r. w Operetce Warszawskiej, też

*Jadwiga Kenda (Saffi), Michał Ślaski (Barinkay), Sławomira Szatkowska (Czipra).
Teatr Lutnia, Łódź, 20.01.1949 r.*

*Stanisław Heimberger - Carnero, Delfina Ambroziak - Saffi,
Tadeusz Kopacki - Barinkay. Teatr Wielki w Łodzi, 1975 r.*

Scena zbiorowa. Teatr Wielki w Łodzi, 1975 r.

foto: Ch. Zieliński

20.01.1949 r. Teatr Komедii Muzycznej Lutnia w Łodzi jako pierwszy po wojnie w Polsce wystawił „Barona cygańskiego” pod kierownictwem muzycznym Władysława Szczepańskiego, w reżyserii Witolda Rychtera, w choreografii Józefa Ciesielskiego, scenografii Józefa Galewskiego i Edwarda Grajewskiego, z Jadwigą Kendą, Elżbietą Zakrzewską (Saffi), Wandą Bojarską (Arsena), Sławomirą Szatkowską, Iwoną Borowicką (Czipra), Michałem Ślaskim, Lesławem Waclawikiem (Barinkay), Witoldem Rychterem (Homonay), Karolem Koszelą (Żupan), Antonim Kaczorowskim (Carnero), Aleksandrem Sawinem i Ludwikiem Kos-Jareckim (Ottokar).

Dwadzieścia sześć lat później, 5.07.1975 r. Teatr Wielki w Łodzi wprowadza na afisz „Barona cygańskiego”. Kierownictwo muzyczne – Tadeusz Kozłowski, reżyseria – Wolfgang Weit, choreografia – Tomasz Gołębiowski, scenografia – Wojciech Zieleziński. Spektakl ten przetrwał na naszej scenie ponad 13 lat (grany był 285 razy). Odtwórcami głównych ról byli: Saffi – Delfina Ambroziak, Halina Romanowska, Teresa May-Czyżowska, Arsenia – Maria Szczucka, Irena Jurkiewicz, Ewelina Kwaśniewska, Hanna Klimczak, Sylwia Maszewska, Czipra – Stanisława Szopińska, Jadwiga Pietraszkiewicz, Jadwiga Mirecka, Jolanta Bibel, Alicja Pawlak, Jolanta Zielińska, Barinkay – Tadeusz Kpacki, Janusz Zipser, Jan Kunert, Jerzy Wolniak, Homonay – Władysław Malczewski, Zdzisław Krzywicki, Krzysztof Leszczyński, Jerzy Jadczyk, Żupan – Antoni Majak, Stanisław Michoński, Kazimierz Kowalski, Andrzej Malinowski, Ottokar – Roman Werliński, Jerzy Rynkiewicz.

27.06.1992 r. wystawił „Barona cygańskiego” Teatr Muzyczny w Łodzi pod kierownictwem muzycznym Mieczysława Wojciechowskiego, w reżyserii Zbigniewa Czeskiego, w choreografii Henryka Rutkowskiego, w scenografii Anny Bobrowskiej-Ekiert, w następującej obsadzie: Małgorzata Czajkowska, Adrianna Motylewicz, Beata Zyffert – Saffi, Anna Walczak, Wiesława Wielemborek, Mieczysława Andrzejak – Arsenia, Jolanta Bibel, Jolanta Gzella – Czipra, Krzysztof Marciniak, Andrzej Kalinin – Barinkay, Andrzej Orechwo, Ziemowit Wojtczak – Homonay, Tadeusz Lewandowski, Piotr Miciński – Żupan.

*Zestawienia dokonał Andrzej Koperwas
(skrótóy pochodzą od redakcji)*

*Kronika życia i twórczości
Johanna Straussa – syna*

- 1825 25.10. urodził się Johann Strauss – syn
- 1844 15.10. debiutuje jako skrzypek, dyrygent i kompozytor, prowadząc własną orkiestrę w restauracji Dommayera w Hietzingu
- 1849 po śmierci ojca (25.09) łączy orkiestrę ojca i własną w jeden zespół i wyjeżdża na pierwsze tournée.
- 1853 obejmuje zajmowane niegdyś przez ojca stanowisko kapelmistrza dworskich balów na dworze cesarskim.
- 1862 27.08. poślubia śpiewaczkę Jetty Treffz (prawdziwe nazwisko Henrietta Chalupetzky)
- 1867 13.02. wiedeńskie Męskie Towarzystwo śpiewacze po raz pierwszy wykonuje walca „Nad pięknym modrym Dunajem”
- 1868 powstają „Opowieści lasku wiedeńskiego”.
- 1869 powstaje walc „Wino, kobieta i śpiew”.
- 1870 powstaje walc „Wiedeńska krew”. W maju przyjeżdża do Warszawy, aby zastąpić brata Józefa przy pulpicie dyrygenckim, kiedy ten nagle zachorował.
- 1871 10.02. premiera pierwszej operetki „Indygo”.
- 1873 1.03. premiera operetki „Karnawał w Rzymie”.
- 1874 5.04. premiera „Zemsty nietoperza”.
- 1875 27.02. premiera operetki „Cagliostro w Wiedniu”.
- 1877 3.01. premiera operetki „Księżę Methuzalem”. Poślubia Angelikę Dittrich.
1878. 18.12. premiera operetki „Ciuciubabka”. Powstaje walc „Róże południa”
- 1880 1.10. premiera operetki „Koronkowa chusteczka”.
- 1881 25.10. premiera „Wesołej wojny”. Powstaje walc „Odgłosy wiosny”
- 1883 3.10. premiera „Nocy w Wenecji” w Berlinie, 10.10. premiera tejże operetki w Wiedniu.
- 1884 15.10. z okazji jubileuszu 40-lecia działalności artystycznej Strauss zostaje honorowym obywatelem Wiednia.
- 1885 24.10. premiera „Barona cygańskiego”.
- 1887 17.12. premiera operetki „Syplicjusz”. Trzecie małżeństwo – z Adelą Deutsch.
- 1892 1.01. premiera opery „Rycerz Pasman” w Operze Dworskiej w Wiedniu.
- 1893 10.01. premiera „Księżnej Ninetty”.
- 1894 12.10. premiera operetki „Jabuka”.
- 1895 4.12. premiera operetki „Marzanna”.
- 1899 3.06. Johann Strauss umiera w Wiedniu.
25.10. premiera operetki „Wiedeńska krew”.

Realizatorzy

Aleksander TRACZ
kierownictwo muzyczne

Kazimierz KOWALSKI
reżyseria

Kazimierz WIENCEK
współpraca muzyczna

Włodzimierz TRACZEWSKI
współpraca reżyserska i choreografia

Bożena SMOLEC-BŁASZCZYK
dekoracje

Wanda ZALASA
kostiumy

Marek JASZCZAK
kierownictwo chóru

Jerzy STACHOWIAK
światło

asystenci reżysera

Maria Szczucka, Waldemar Stańczuk

inspicjenci

Urszula Rybicka, Zbigniew Pawelczyk

pianiści-korepetytorzy

*Ewa Szpakowska, Maria Czerkawska, Nadieżda Pawlak,
Katarzyna Widera, Arkadiusz Tokarski*

dyrygenci chóru

Elżbieta Kwiecień, Marek Jaszczak

Obsada

Książę Homonay <i>general</i>	Andrzej Malinowski Andrzej Niemierowicz
Hrabia Carnero <i>komisarz</i>	Eugeniusz Nizioł Jerzy Wolniak
Sandor Barinkay	Ireneusz Jakubowski Dariusz Stachura
Kalman Żupan <i>handlarz świń</i>	Kazimierz Kowalski Piotr Miciński
Arsena <i>jego córka</i>	Anna Jeremus Dorota Wójcik
Mirabella <i>guwernantka</i>	Irena Głowaty Maria Szczucka
Ottokar <i>jej syn</i>	Borys Ławreniów Dariusz Pietrzykowski
Czipra <i>stara Cyganka</i>	Alicja Panek Anetta Wakarecy (gościnnie)
Saffi <i>Cyganka</i>	Danuta Dudzińska-Wieczorek Sylwia Maszewska Katarzyna Nowak-Stańczyk
Janos <i>Cygan</i>	Stefan Paska Henryk Rzepa

CHÓR • BALET • ORKIESTRA

Dyrygent – **Kazimierz Wiencek, Piotr Wujtewicz**

Pierwsza przerwa – 15 minut

Druga przerwa – 20 minut

Treść libretta

Akcja rozgrywa się na Węgrzech w I połowie XIX wieku

Akt 1

W węgierskiej miejscowości Banat, obok starego zrujnowanego zamku mieszka Cyganka Czipra ze swoją przybraną córką, Saffi. Zamek i okoliczne posiadłości należą prawnie do Sandora Barinkaya, syna nieżyjącego już dziedzica tych włości. Komisarz Carnero ma je przekazać nowemu właścicielowi, lecz prawo każe przedstawić świadków. Zebrani posyłają po mieszkającego nieopodal Kalmana Żupana, handlarza świń, by podpisał dokument, Żupan myśli jednak o odkupieniu posiadłości Barinkayów i proponuje Barinkayowi, by ten ożenił się z jego córką Arseną i w ten sposób majątek pozostanie w rodzinie. Arseną jednak kocha młodego Ottokara i nie chce słyszeć o nowym konkurencie. Będąc mimowolnym świadkiem miłosnej schadzki Arseny z Ottokarem, Barinkay rezygnuje z córki Żupana i uczucia swe zwraca ku młodej, pięknej Saffi.

Stara Czipra oznajmiła Cyganom, mającym w pobliżu obóz, że Barinkay jest prawowitym właścicielem zamku i ci obierają go swym wodzem. Sandor Barinkay zostaje „baronem cygańskim”.

Akt 2

Barinkay i Saffi wzięli cygański ślub. Wczesnym rankiem Czipra opowiada młodym, że śniło się jej, iż znalazła w ruinach zamku skarb. Sandor wyśmiewa przepowiednie starej Cyganki, lecz po chwili we trójkę udają się na poszukiwania legendarnego skarbu. We wskazanym przez Cziprę miejscu znajdują zakopaną skrzynię, a w niej złoto

i klejnoty należące niegdyś do ojca Barinkaya. Uszczęśliwieni odkryciem śpiewają radosnego walca.

Tymczasem budzą się Cyganie i rozpoczyna się normalny dzień pracy. Do obozu przychodzi Żupan i proponuje Barinkayowi odkupienie posiadłości. Sandor odrzuca tę propozycję i zaprasza niedoszedłego teścia na ucztę przygotowaną z okazji ślubu z Saffi.

Przybyły do obozu komisarz Carnero oskarża Barinkaya o nieformalne zagarnięcie skarbu oraz o pozostawanie w nieformalnym związku z Saffi. Próba aresztowania „barona cygańskiego” kończy się awanturą, którą przerywa nadejście księcia Homonaya z oddziałem huzarów. Barinkay przekazuje dla armii odnaleziony skarb swego ojca i sam zgłasza się na ochotnika do oddziału Homonaya. Carnero próbuje oskarżyć Barinkaya o niemoralne prowadzenie się, lecz widząc, że Homonay nie jest tym zgorszony, opowiada o bijatyce, jaką poprzedniej nocy wywołali Cyganie stając w obronie „przybłądy” Saffi. Słyszac te kalumnie Czipra odsłania tajemnicę pochodzenia młodej Cyganki i oznajmia, że Saffi jest w istocie księżniczką.

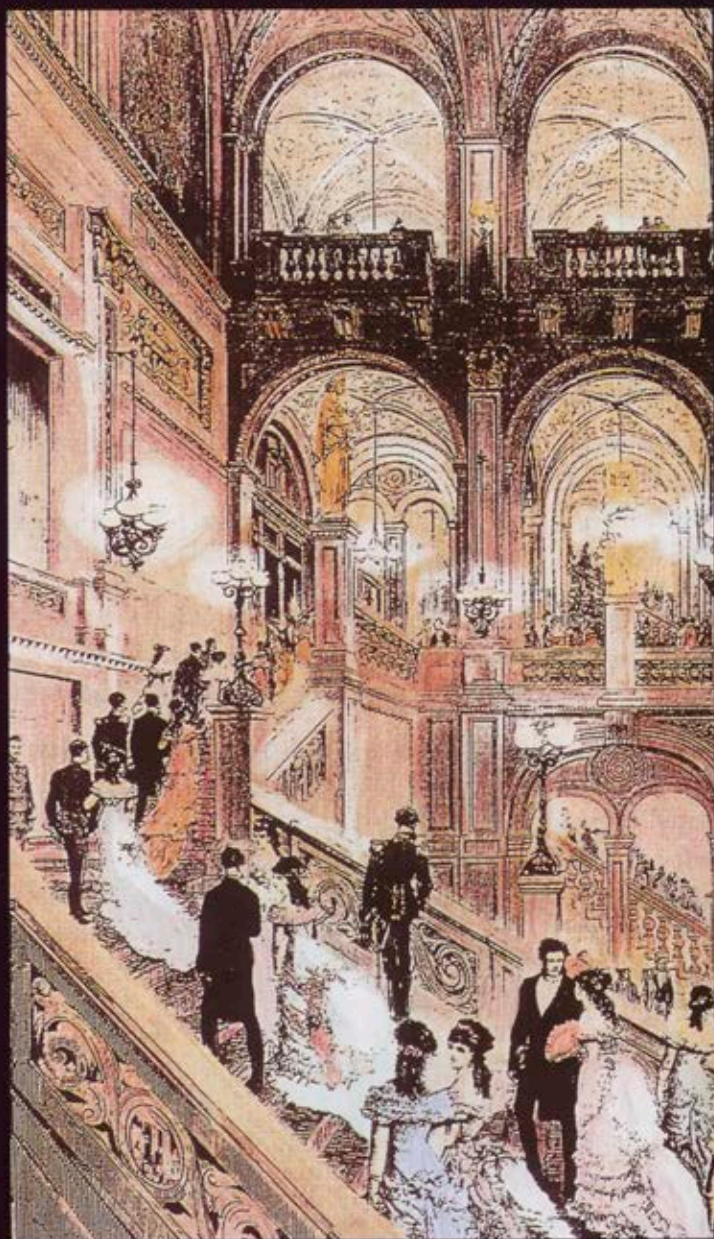
Homonay poleca Carnerowi, by ten odwiózł Saffi i Arsenę na cesarski dwór do Wiednia i tam czekał na powrót oddziału z frontu.

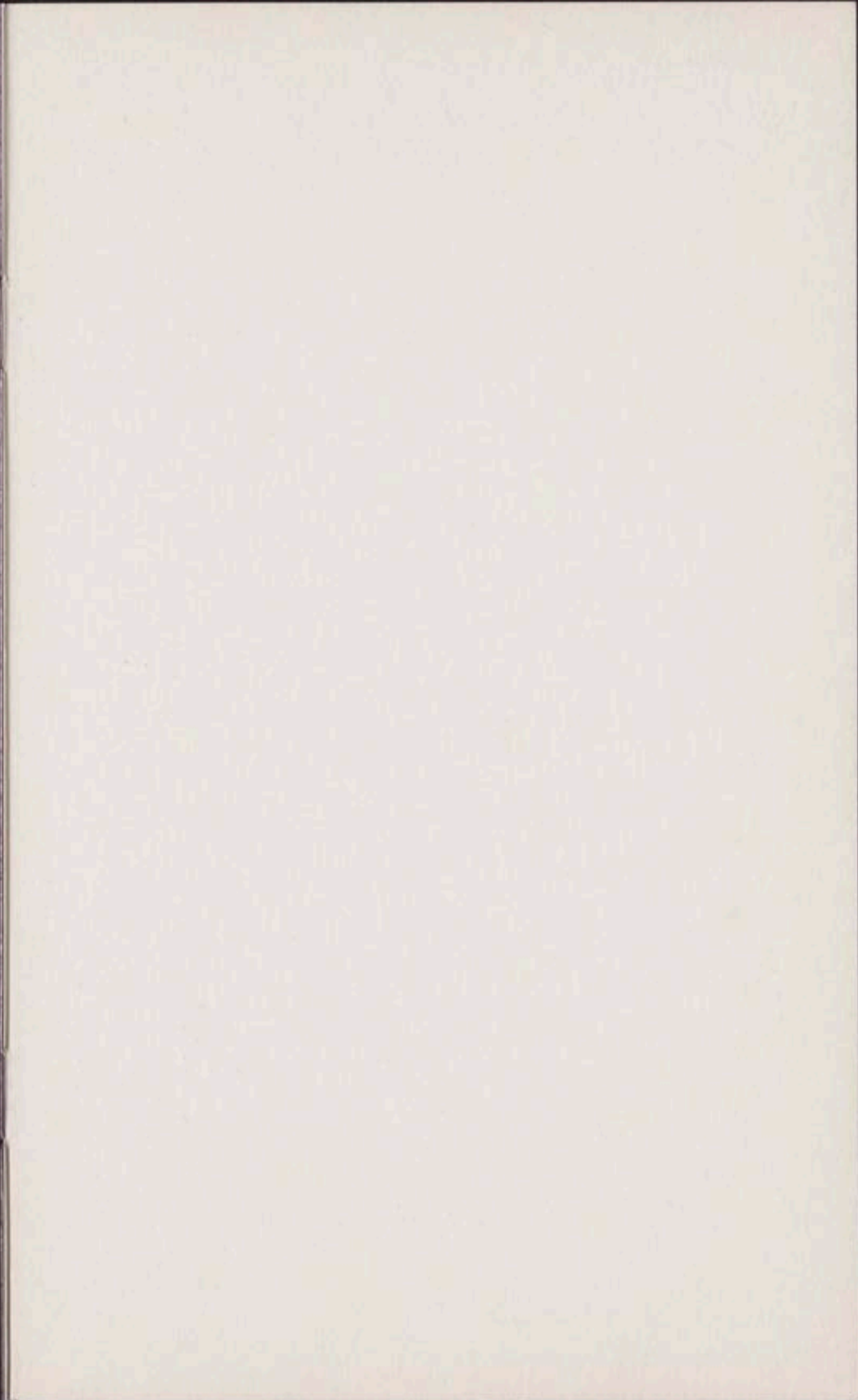
Akt 3

Ludność Wiednia zebrała się, by witać powracających z wojny żołnierzy. W oddziale prowadzonym przez Homonaya znajdują się nasi bohaterowie: Barinkay, Ottokar i Żupan. Za zasługi wojenne Homonay dekoruje ich wysokimi odznaczeniami i nadaje szlacheckie tytuły. Na własną prośbę Barinkay zostaje przy tytule „barona cygańskiego”. Po ceremonii odznaczeń następują uroczystości weselne: Ottokar przyjmuje rękę Arseny, zaś nieoczekiwanie pojawia się Saffi, by poślubić Barinkaya. Wszystko kończy się ogólną weselością.

Premiera
8 czerwca 1996

Sezon 1997/98

W programie wykorzystano materiały archiwalne ze zbiorów Andrzeja Koperwasa.

Wydawca: Teatr Wielki w Łodzi
Redakcja: Agnieszka Smuga
Realizacja: Zap Studio, W. Wódka
Druk: Polydruk, Łódź
Nakład II, 5000 egz.